

S.T.A.M. Mols, A. M. Gerhartl-Witteveen, H. Kars, A. Koster, W. J. Th. Peters, W. J. H. Willems (coordonatori), *Acta of the 12th International Congress on Ancient Bronzes, Nijmegen, 1992*, în *Nederlandse Archeologische Rapporten*, 18, Amersfoort-Nijmegen, 1995, 458 de pagini.

Acest deosebit de valoros volum, cuprinzând comunicările prezentate la cel de-al XII-lea Congres Internațional de Bronzuri Antice, publicat sub egida cunoscutei instituții „Provinciaal Museum G. M. Kam”, din Nijmegen-Nimegue (aici s-au ținut lucrările acestei manifestări științifice), are următoarea structură: *Sumar*, p. 1—IV; *Introducere*, p. 1—2; *Programul Congresului de bronzuri antice*, 1—4 iunie 1992, p. 3—4; *Comunicările propriu-zise ale participanților*, p. 5—455 (vezi, mai jos); *Addenda*; François Braemer (Franța), „Necrologul doamnei Germaine Faider-Feytmans (Belgia, 1903—1983, cam târzie această pioasă aducere amintire despre reputata specialistă a bronzurilor antice! — n.m.), p. 457—458.

Iată că specialiștii bronzologi romani și-au înscris, și de această dată, o reușită în „palmaresul” lor, prin editarea lucrărilor prezentate, în anul 1992, în piotorescul și frumosul oraș olandez Nijmegen.

De fapt, este o tradiție, bine încreștenită, ca după fiecare întâlnire de profil (ședințe de „lucru” ținute din doi în doi ani în diferite țări ale bâtrânlui continent, cu premieră, în 1996, în Statele Unite, la Cambridge, lângă Boston, sediul celebrei „Harvard University”) să „vadă” lumina tiparului valoroase contribuții ale genului. Dintre ultimele apariții semnalează volumele Congreselor de la Székesfehérvár (1984), Viena (1988), Madrid (1993) și Freiburg im Breisgau (1994).

Comunicările prezentate la Nijmegen (intovărășite de numeroase ilustrații, alb-negru, de foarte bună calitate) se remarcă printr-un larg evantai tematic, ele fiind structurate în patru secțiuni bine definite (aproximativ egale ca număr de lucrări). Astfel, Secțiunea I, care tratează despre vasele antice, din bronz, cuprinde următoarele articole: Margherita Bolla (Italia), *Il vasellame in bronzo in età augustea: due tombe dell'ager mediolanensis*, p. 7—13; Danilo Brešak (Slovenia), *Roman Bronze vessels in Slovenia, New Finds 1982—1991*, p. 15—21; Marina Castoldi (Italia), *Bottiglie tardo romane in bronzo a profilo sinuoso*, p. 23—32; Michael Erdrich (Olanda), *Zur Herstellung von Hemmoorer Eimern*, p. 33—38; Ernst Küzl (Germania), *Grossformatige Emailobjekte der römischen Kaiserzeit*, p. 39—49; Rossita Nenova-Merdjanova (Bulgaria), *Typology and Chronology of the Bronze Vessels used in the Palaestra and in the Bath from the Roman Provinces Thrace and Moesia*, p. 51—58; Erik Poulsen (Danemarca), *Remarks on Roman Bronze Skillets with Deep Grooves under the Base*, p. 59—67; Claude Rolley (Franța), *Datations impossibles: à propos de quelques cratères de bronze*, p. 69—75; Klára Szabó (Ungaria), *Situles de Pannonie*, p. 77—85; Suzanne Tassinari (Franța), *Recherches sur la datation et l'origine de la vaisselle de Pompei*, p. 87—96; Jerzy Wielowiejski (Polonia), *Zur Verbreitung und Funktion der römischen Bronzegefäße bei den nördlich des norisch-pannonischen Limes ansässigen Völkern*, p. 97—102.

Secțiunea a II-a se ocupă de probleme tehnologice (analiza, confectionarea, restaurarea și conservarea pieselor toreutice): Justine Bayley (Marea Britanie), *Spoon and Vessel Moulds from Castleford, Yorkshire*, p. 105—111; Justine Bayley, Sarnia Butcher (ambele Marea Britanie), *The Composition of Roman Brooches Found in Britain*, p. 113—119; Cees D. van den Bergh (Olanda), *A Bronze Copy of the Head of Trajan from the Xanten Museum*, p. 121—130; Haldis Johanne Bolberg, Ulla Lund Hansen (ambele Danemarca), *Roman Cauldrons in Scandinavia; Major and Minor Element Analyses*, p. 131—136; Paul T. Craddock (Marea Britanie), Alessandra Giumenti Mair (Germania), *The Identity of Corinthian Bronze: Rome's Shakudo Alloy*, p. 137—147; Edilberto Formigli (Italia), *Tecnica e cronologia*

logia dei grandi bronzi antichi, p. 149—157; Alessandra Giumenti Mair, Emanuela Zanda (ambele Germania), *Bronze Production of the Ancient Roman Town Industria*, p. 159—164; Ulla Lund Hansen, Haldis Johanne Bollingberg (ambele Danemarca), *Analyses of Roman Bronze Vessels from Denmark*, p. 165—168; Robert D. Mc. Donell, Ronnie J. M. Meijers, Henk Kars (toti Olanda), *The Composition and Microstructure of Six Fragments of Roman Mirrors from Nijmegen, The Netherlands*, p. 169—178; Nigel Meeks (Marea Britanie), *A Technical Study of Roman Bronze Mirrors*, p. 179—193; Ronnie J. M. Meijers, Henk Kars (ambii Olanda), *Conservation and Restoration at the Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek Amersfoort*, p. 195—199; Andrzej Nieweglowski (Polonia), *Produktion und Herkunft römischer Gefäße aus Bronze und Messing von dem Hintergrund metallkundlicher Analysen*, p. 201—206; Josef Riederer (Germania), *Die Verwendung zinkhaltiger Kupferlegierungen in römischer Zeit*, p. 207—213; Gavrilă Simion (România), *Méthodes de datation et de localisation des centres de production des bronzes romains découverts dans la région du Bas-Danube*, p. 215—228.

Capitolul III cuprinde comunicările (cele mai numeroase) privind bronzurile figurate: Stéphanie Boucher, Hélène Oggiano-Bitar (ambele Franța), *Les Lares des Provinces romaines: essai de datation*, p. 231—240; François Braemer (Franța), *Problèmes de chronologie, bilan et perspectives*, p. 241—251; Marjan C. Galestin (Olanda), *Dating of Roman Statuettes: Fixed Types and Changing Styles*, p. 253—260; Petko Georgiev (Bulgaria), *Bronze Figurines of Heracles from Moesia Inferior*, p. 261—265; Antoinette M. Gerhart-Witteveen Olanda (directoarea Muzeului „G. M. Klam”, din Nijmegen, principală organizatoare a congresului), *A Portrait of Trajan* (lucrare dedicată doamnei prof. dr. A. N. Zadoks-Josephus Jitta, Olanda, o altă reputată specialistă a bronzologiei antice, cu ocazia imprimarii a 90 de ani! Am avut onoarea de a o cunoaște și am rămas impresionat de vitalitatea acestei doamne, care, până nu de mult, a fost prezentă la numeroase congrese!), p. 267—270; Pepi Krystalli-Votsi (Grecia), *Ateliers toreatiques attiques à l'époque romaine* (oare n-ar fi fost mai judicios ca această comunicare să apară publicată în Secțiunea a II-a a volumului, care se ocupă de o asemenea tematică?), p. 271—281; Götz Lahusen (Germania), *Dreimal Hadrian*, p. 283—289; Lucia Marinescu (România), *Les statuettes en bronze de Dacie (III)*, *personnages anonymes*, p. 291—296; Alexandra Milčeva (Bulgaria), *Eine späthellenistische Bronzestatuetten vom Typ „Tanzender Jüngling“*, p. 297—301; Varbinka Naydenova (Bulgaria), *Statuette en bronze d'Attis de Mézie Inférieure*, p. 303—305; Willem J. Th. Peters (Olanda), *Die Datierung der in den Niederlanden gefundenen Bronzestatuetten des Herkules aus vorrömischer und römischer Zeit*, p. 307—312; Ljudmila Plesničar — Gec (Slovenia), *Due bronzetti a figura umana (Emona)*, p. 313—315; Constantin-Adrian Pop (România), *Bronzi figurati della Dacia romana: considerazioni in merito alla datazione di alcuni pezzi dispersi, illustrati nel secolo scorso*, p. 317—328; Louis J. F. Swinkels (Olanda), *A Drinking Cup for Hercules Magusanus*, p. 332; Renate Thomas (Germania), *Ein Bronzepferdchen aus Köln*, p. 333—338; Michail Ju. Treister (Rusia), *A Bronze Statuette of Jupiter Capitolinus from Myskhako*, p. 339—349; Vladimir Vasík (Slovacia), *Die römische Bronzen aus der Slowakei*, p. 351—354.

Ultima parte (*a patra*) a volumului, intitulată *Varia și noi descoperiri*, prezintă. Eckhard Deschler-Erb (Elveția), *Einige Bronze funde der Grabung Oberwinterthur „Unteres Bühl“* (Kt. Zürich/CH), p. 357—363; Piotr Dyczek (Polonia), *Bronze Finds from the Site of the Valetudinarium at Novae (Moesia Inferior)*, p. 365—372; Adam Haarhuis (Olanda), *Recently Found Bronzes from the canabae legionis at Nijmegen*, p. 373—377; Melinda Kaba (Ungaria), *Neue Überlegungen zu ungelösten Problemen mit der Orgel von Aquincum*, p. 379—387; Martin Kemkes (Germania), *Zwei römische Truhensbeschläge aus der villa rustica von Eigeltingen-Eckartsbrunn, Kr. Konstanz (D)*, p. 389—396; Stephan T. A. M. Mols (Olanda), *A Bronze Box Attachment with Figural Decoration in the Allard Pierson Museum in Amsterdam*, p. 397—400; Sylvia Palágyi (Ungaria), *Ein neuer Pferdegeschirrfund aus Pannonien und Möglichkeiten seiner Rekonstruktion*, p. 401—408; Liviu Petculescu (România), *Bronze Miniature Weapons and Armour in the Equipment of Roman Soldier from Dacia in the Second and Third Centuries AD*, p. 409—412; Stefan F. Pfahl (Germania), *Römische Bronzettropaea*, p. 413—416; Jane Ayer Scott (Statele Unite), *A Nautical Lamp at Harvard*, p. 417—421; Irena Siveč (Slovenia), *Die Kätschenbeschläge aus Emona*, p. 423—425;

Krisztina Szirmai (Ungaria), *Small Bronze and Iron Finds from vicus of the Military Fort Budapest-Albertfalva*, p. 427—433; Ljudmila F. Vagalinski (Bulgaria), *Roman Bronze Strigils and Rings for them Thrace (1st—3rd century AD)*, p. 435—Vasil P. Vassilev (Bulgaria), *Gravierte Bronzeappliken eines Pferdegeschirrs aus Thrakien: Ein Vorbericht*, p. 445—449; Gerhard Zimmer (Germania), *Ein römischer Tonabdruck von der Schwarzmeerküste* (era bine ca această comunicare să fi fost inserată în Secțiunea a II-a a volumului), p. 451—455.

De remarcat, și participarea românească la lucrările celui de-al XII-lea Congres International de Bronzuri Antice de la Nijmegen (Gavrilă Simion, p. 215—228; Lucia Marinescu, p. 291—296; Constantin-Adrian Pop, p. 317—328 și Liviu Petculescu, p. 409—412), cu comunicări apreciate de colegii de specialitate din alte țări.

In ceea ce privește aceste „Acte“ ar mai fi de semnalat calitatea editorială superioară a cărții (din punct de vedere tehnic), exemplu ce poate fi urmat, bunăoară, și de publicațiile românești (de multe ori hârtia și ilustrația lasă mult de dorit!). De asemenea, îmi exprim regretul că bibliotecile noastre de specialitate sunt „văduvite“ de acest valoros volum, — după știința mea —, existând în țară doar patru exemplare (cele primite ca drept de autor de referenții români ale căror lucrări au fost tipărite).

CONSTANTIN POP